

Geologien fortæller: Kalksten, kridt og flint

Forfattere: Henrik Madsen og Kai Ingemann Schnetler

Udgivet af Museum Mors, 2026, 183 sider.
Vejledende udsalgspris: 249 kr.

BOGANMELDELSE AF JESPER MILÀN

Jesper Milàn [jesperm@oesm.dk], KALK/Østsjællands Museer, Rådhusvej 2, 4640 Faxe.

Milàn, J. 2026: Anmeldelse af *Geologien fortæller: Kalksten, kridt og flint*. *Geologisk Tidsskrift*, side 63–64. ISSN 2245-7097, København.

Geologien fortæller er en serie af store flotte coffee-table bøger udgivet af Museum Mors, som behandler de nord- og midtjyske geologiske lokaliteter. Den første bog i serien dækkede moret og dets fossiler (Madsen & Rasmussen 2021) og anden bog dækkede det Oligocæne glimmerler (Madsen & Schnetler 2023), se anmeldelse i Milàn (2023). Nu er turen så kommet til tredje bind i serien med titlen *Kalksten, kridt og flint*. Bogen er holdt i samme stil som de to foregående i serien, det vil sige stort format 21 × 30 cm, og på to sprog, dansk og engelsk. Forsiden er holdt sort og enkel, og kun prydet af et flot søpindsvin. Bogen er skrevet af Henrik Madsen fra Museum Mors sammen med amatørgeologen og snegleksperten Kai Ingemann Schnetler, den samme duo der skrev nummer to bog i *Geologien fortæller* serien. Jeg kan allerede nu afsløre at de er sluppet rigtig godt afsted med det.

Bogen begynder med en kort introduktion til de geologiske aflejringer og tidsperioder af kalk og kridt i Danmark, samt hvordan salthorsten har præget den nordjyske geologi, alt sammen holdt i et letforståeligt og ikke for detaljeret sprog. Herefter beskrives de 11 nuværende åbne lokaliteter for henholdsvis skrivekridt og bryozokalk, der findes i et bælte fra Sangstrup Klint på Djursland til Hanstholm knuden i Nordjylland. Hver lokaliteter beskrives med billeder, stratigrafi og de mest almindelige fossiler. Derudover nævnes adgangsforhold også, da flere af lokaliteterne er private kalkgrave, hvor man skal have speciel tilladelse til at komme ind. Derudover nævnes de fem lokaliteter hvor man kan observere K/Pg grænsen i Nordjylland, og fire gamle mine-lokaliteter, hvor kalk blev

brudt i underjordiske gange, hvoraf Mønsted kalkgrube er den mest kendte. Denne del er en kærkommen opdatering af tilstanden og tilgængeligheden af de nordjyske kalk- og kridtlokaliteter, som ellers kun sjældent bliver nævnt i populærlitteraturen. Herefter følger 14 kapitler af varierende længde; de dækker alle forekomne dyregrupper i kalken og kridtet, begyndende med mikrofossilerne og sluttende med sporfossiler, begge to grupper der ofte bliver overset i populære bøger, og som det er godt at se blive

behørigt præsenteret. Herefter kommer et kapitel om præparation af kridt og kalkfossiler, et kapitel om Danekræ og Danekræloven, samt et kapitel om den industrielle udnyttelse af kalken i området, før vi slutter af med et kapitel om hvilken overtro, der historisk set har været knyttet til fossiler, og endelig tips til, hvordan du opbygger og organiserer din egen fossilsamling. Langt de fleste af fossilerne i bogen stammer fra de nordjyske lokaliteter, men der har dog sneget sig enkelte, særligt flotte eksemplarer fra Stevns og Faxe med.

Bogen er virkelig velskrevet og afspejler forfatterens store viden og passion for emnet. Ingemann Schnetlers baggrund som skolelærer fornægter sig heller ikke, for det redaktionelle arbejde med bogen er i absolut topklasse – det er sjældent at se en så stor bog helt uden sproglige fejl. Man skal virkelig ud i de små detaljer for at finde noget at sætte sin finger på. Det eneste der er sprunget mig i øjnene, er en boks der fremhæver fossiler på side 83, hvor det ikke fremgår helt klart, hvilket fossil på siderne de tilhører. Men efter at have konsulteret forfatterne, kan jeg sige at fossilerne tilhører Danekræ nummer 1076, der er afbilledet overfor på side 82. Derudover vises fossiler fra Kridt-tiden og Danien-tiden ofte sammen under de forskellige dyregrupper, uden det nævnes om de stammer fra henholdsvis kridtet eller kalken. Lokaliteten er dog altid nævnt, og er man hjemmevant med de nordjyske lokaliteter er det selvfølgelig indlysende, hvilken alder fossilerne stammer fra. Her ville det være en hjælp hvis der lige var nævnt om fossilerne var fra henholdsvis kridtet eller kalken. Et enkelt sporfossil er dog blevet fejlbenævnt, det drejer sig om gravegange udfyldt med fiskerester på side 158, der bliver omtalt som rør lavet af Terebellide orme, eller på dansk spaghetti-orme, som lever af at samle fødepartikler på havbunden. Den type gravegange fyldt med store fiskerester, kaldes *Lepidenteron*, og regnes for at stamme fra de rovlevende Bobbit-orme af ordenen Eunicida. Men det er som sagt alt sammen i småtingsafdelingen, og absolut ikke noget der trækker ned på helhedsindtrykket af bogen.

Som afslutning vil jeg konkludere at Geologien fortæller: Kalksten, kridt og flint, er en bog, der udfylder et vigtigt hul i den populærvidenskabelige geologiske litteratur om Danmarks

geologi, og som både professionelle, amatørgeologer og studerende vil kunne få stor glæde af at læse, og som bør stå på enhver geologi interesseret persons hylde sammen med de to andre bøger i Geologien fortæller serien. Denne bog, sammen med de andre af lokalmuseernes seneste års udgivelser af flotte coffee-table bøger om de fossilførende lag i Danmarks undergrund, fra Kridt-tiden til i dag, dækkende Danien-kalken i Faxe Kalkbrud (Milàn *et al.* 2023), det Paleocene Kerteminde Mergel (Milàn 2024), det Eocene mo-ler (Madsen & Rasmussen 2021), de Oligocene glimmerlere (Madsen & Schnetler 2023) og det Miocene Gram Ler (Roth 2013) betyder at der nu kun mangler en rigtig vigtig bog på markedet; nemlig en tilsvarende omfattende bog om faunaen fra det Eocene Røsnæs Ler og Lillebælt Ler, hvorfra især lokaliteterne Trelde Næs og Hinge Lergrav har givet ophav til en rig og varieret fauna, hvoraf kun hajtænderne har været behandlet indtil nu (Rudebeck & Riehmman 2022). Opfordringen er hermed givet videre!

Referencer

- Madsen, H. & Schnetler, K.I. 2023: Geologien fortæller: Glimmerler og krabbebolle/What geology tells: The mica clay and crab nodules. Museum Mors, 144 sider.
- Madsen, H. & Rasmussen, J.A. 2021: Geologien fortæller: Moler og fossiler/What geology tells: The mo-clay and its fossils. Museum Mors, 103 sider.
- Milàn, J. 2015. Anmeldelse af Flemming Roth, Havet i Leret. Sønderjysk Månedsskrift 2015 (2). side 78.
- Milàn, J. 2023. Boganmeldelse: Glimmerler og krabbebolle. Geologisk Tidsskrift 2023, 23-24.
- Milàn, J. (ed.) 2024: Fossiler fra Kerteminde Mergelen/ Fossils from the Kerteminde Marl. Geomuseum Faxe/Østsjællandss Museum, 131 sider.
- Milàn, J., Jakobsen, S.L. & Niss, C. 2023: Faxe Kalkbrud – historien om Danmarks fossile koralrev / The story of Denmark's fossil coral reef. Geomuseum Faxe/Østsjællandss Museum, 144 sider.
- Roth, F. 2013: Havet i leret. Årbog for Museum Sønderjylland. Museum Sønderjylland, 55 sider.
- Rudebeck, B. & Riehmman, H. 2022: Fossile hajtænder fra Trelde Næs. Narayana Press, 63 sider.